

ביאורים

כמו שראינו אתמול, כנגד כל צד מצדדי המציאות קיימת מציאות רוחנית, שהיא הבסיס הרוחני שמתוכו נובע אותו דבר גשמי. לכל חפץ שקיים במציאות יש שישה צדדים; ימין, שמאל, קדימה ואחורה, למעלה ולמטה. אך יש בו גם נקודה פנימית שעומדת במרכז החפץ הגשמי, והיא אינה נוטה ומושכת לאחד מן הצדדים. הנקודה הזאת היא בעצם המשמעות והסיבה של אותו החפץ. כדוגמה ניקח את האופניים. הגלגלים צריכים להיות מכוונים זה כלפי זה. הכידון צריך להיות מעל הגלגל הקדמי, ומאוזן אליו. כל דבר נמצא במקומו המתאים בגלל הנקודה הפנימית. דהיינו: המטרה של עשיית האופניים היא ליצור כלי שאפשר יהיה לרכוב עליו בבטחה ובמהירות. לפי מטרה זו אנו מניחים את כל החלקים במקומם הראוי. חלק זה מקדימה, חלק אחר מלמעלה. אבל הנקודה הפנימית, המטרה, לא נוטה לאחד מהצדדים, אלא מגדירה את תפקידם. כן הדבר בכל חומר שקיים בעולם.

מהו השורש הרוחני, הבסיס, לכל המטרות והרעיונות שיש בעולם? לכל 'נקודות האמצע' התורה. התורה היא הבסיס לכל המטרות והאידיאלים שיש בעולם. כל מחשבה ותכנון נובעים ממנה. היא לא נוטה לאף צד. היא לא יותר כללית מפרטית. היא לא יותר רוחנית מגשמית. לא כמו שאר הדברים שמוזכרים בגמרא, שמבטאים רעיון או ערך ייחודי. ייחודה של התורה הוא שהיא כוללת את הכול. היא שייכת לכל הצדדים הרוחניים והגשמיים שיש בעולם. כל המושגים הללו נובעים ממנה, והיא מגדירה אותם. לכן התורה הייתה חייבת להיברא קודם שנברא העולם, מכיוון שכל התכנונים והפעולות הגדולות שהאדם נועד לחשוב וליצור בעולם - נובעים ממנה. היא השורש הרוחני שממנו נברא העולם.

בריאה, מסביר המהר"ל היא לא רק דבר גשמי. גם את הדברים שקדמו לעולם, גם את התכלית של כל המציאות - ברא הקב"ה. אך בשונה מכל בריאת העולם שלפנינו, דברים אלה לא נבראו בששת ימי בראשית. רק מציאות שהיא מונחת תחת מציאות הזמן נאמר עליה שנבראה בששת ימי בראשית. אבל מציאות מופשטת, שאיננה תלויה בזמן או במקום, לא נבראה בימי הבריאה, אלא לפניהם. אי אפשר למדוד כמה זמן לפניהם היא נבראה, מכיוון שעדיין לא היה מושג של זמן. תכליות אלה הן מעל הזמן. הן אינן קשורות למציאות כזו או אחרת, ומרגע בריאתן הן היו יכולות להתממש בכל מציאות נתונה. התורה היא לב תכליות אלה, ועל כן היא כנגד האמצע.

הרחבות

• התורה - תכלית העולם

התורה נבראת קודם שנברא העולם. רבי יהודה הלוי מסביר שהתורה קדמה לעולם משום שהיא התכלית של העולם, ולשם כך קדמו לעולם גם דברים נוספים שמשרתים תכלית זו: "שבעה דברים נבראו קודם לעולם... בדומה למאמר החכמים: סוף מעשה במחשבה תחילה, וכאשר הייתה כוונת החכמה בבריאת העולם - התורה, אשר היא עצם החכמה, ונושאה הם הצדיקים, וביניהם שורה כסא הכבוד, והצדיקים באמת לא יהיו אלא סגולה והם ישראל, ואין מתאים להם אלא המיוחד שבמקומות והיא ירושלים, ולא ינהלם אלא הנכבד שבבני אדם, והוא משיח בן דוד, ואחריתם והליכתם לגן עדן, חוייב שיונחו אלו נבראים בכוח קודם לעולם" [כוזרי, ג, עג]. בדרך דומה הסביר הרב איתן שנדורפי את דברי רש"י בתחילת ספר בראשית: "בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו, ובשביל ישראל שנקרא ראשית תבואתה" - "לכאורה יש לשאול על דברי רש"י: לשם מה נברא העולם? בשביל ישראל או בשביל התורה? נראה שרש"י עצמו ענה על כך... "בשביל התורה" ו"בשביל ישראל" אינם שני דברים נפרדים אלא דבר אחד... שהעולם נברא כדי שישראל יקבלו את התורה" [הדר התורה שמות עמ' 119]. בלעדי עם ישראל אין אפשרות שתבוא לידי מימוש המגמה האלוהית בבריאת העולם, שהיא התורה, ולכן כפי שהתורה קדמה לעולם, ישראל קדמו לעולם, שכן בלעדי שניהם אין טעם לקיומו של העולם.

ואמר כי התורה נבראת קודם שנברא העולם, והינו כי כנגד האמצעי שיש בעולם הגשמי המרפב, קודם האמצעי הפשוט לגמרי, והוא התורה, שהיא דרך האמצעי והישר, שאין התורה נוטה מן הנקודה האמצעית הוא הישר, ולכך הוא מתניח אל האמצעי. ועוד, כי כבר אמרנו לך למעלה כי האמצעי מתניח לסדר הבלתי גשמי יותר בעבור שהוא אמצעי ואינו נוטה לשום צד, ואין לך דבר בלתי גשמי רק התורה שהיא שכלית, אף על גב שכל הדברים האלו הם בלתי גשמיים, אין דבר שכלי רק התורה. ואם תאמר: מה שיך בריאה בתורה והיא דבר אין בו ממש כלל? ואין זה קשיא למבין, כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמד, כי הגזרה על דבר מה שהוא גזור הוא נקרא: בריאה. וגזר הוא יתברך קודם על התורה, לפי שגזרת הישר והאמת שיהיה העולם נוהג בו הוא קודם לכל. ועוד, כי גזר השם יתברך קודם לכל שיהיה לעולם ציור וסדר שיהיה נוהג בו, וזהו שהתורה נבראת תחלה, שהרי התורה היא ציור וסדר העולם אשר נוהג בו. ולפיכך אמרו (בראשית רבה פרשה א, א): כשברא העולם היה מביט בתורה וברא העולם. כי היה מביט בציור וסדר אשר גזר שיהיה לעולם, ובו ברא העולם. ואם תאמר: אם כן יהיו יתר מששת ימי המעשה! אין זה קשיא, כי אלו אין נופלים תחת המשך זמן, כי כל אלו דברים הם דברים בלתי גשמיים, ואינם נופלים תחת הזמן. כי זמן ששתי ימי בראשית תולה בנגישם הגלגל, ולכך לא שיך באלו זמן ששתי ימי המעשה. ומעתה התבאר לך מה שאמרו, כי התורה נבראת קודם שנברא העולם, שפאחר שהפשוט קודם למרפב, היה גזרת הפשוט קודם למרפב, והאמצעי הפשוט הנבדל מן הגשם היא התורה, כמו שהתבאר.

נאמר במדרש שהדבר הראשון משבעת הדברים שנבראו קודם שנברא העולם היא התורה. כוונתם שקודם שנבראה נקודת האמצע בעולם הגשמי המורכב, הייתה קיימת נקודת אמצע פשוטה לגמרי, והיא התורה, שהיא דרך האמצע ודרך הישר, לפי שאין התורה נוטה מהאמצע ומהישר לשום צד. ועוד, כבר בארנו למעלה שהאמצע מתייחס לדבר לא גשמי, מפני שאין לו מימדים של מרחב ואינו נוטה לשום צד, ולכן האמצע מיוחס לתורה, שאין דבר לא גשמי כמו התורה, שהיא אלוקית. ואף שכל ששת הדברים הנוספים שהזכיר חז"ל אינם גשמיים, אין דבר מהם אלוקי כמו התורה. ואם תשאל: איך אפשר לומר שהתורה נבראה לפני שנברא העולם, הרי המושג בריאה לא שייך ביחס לתורה, שכן התורה רוחנית ואין בה שום ממשות גשמית? אין זו קושיה כלל למבין, כי הוא אמר ויהי הוא ציורה ויעמוד, כלומר גזירת הקב"ה על קיום דבר מסוים נחשבת לבריאה. תחילת הגזירה האלוקית הייתה על התורה, מפני שהגזירה האלוקית היא שהעולם יונהג על היוסר והאמת, ודבר זה קודם לכל. ועוד, הקב"ה גזר תחילה שיהיה לעולם תכנית וסדר שיהיה העולם נוהג על פיו, זו הכוונה שהתורה נבראת תחילה, כי התורה היא התכנית וסדר העולם. לכן אמרו חכמים, שהקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם, כלומר כביכול הסתכל הקב"ה בסדר הראוי לעולם, וכך ברא את העולם. ואם תשאל: אם ישנם דברים שבריאתם קדמה לבריאת העולם, נמצא שיש יותר מששת ימי בריאה! אין זו קושיה, כי בריאת שבעת הדברים הללו אינה 'קשורה לזמן, מכיון שהם אינם גשמיים. ששת ימי הבריאה תלויים בחומר ובגלגל שהוא דבר גשמי, לכן לא שייכים דברים אלו לששת ימי מעשה הבריאה. דברינו התבאר לך מה שאמרו חכמים שהתורה נבראה לפני בריאת העולם, מכיון שהדבר הפשוט קודם למורכב, הייתה הגזירה האלוקית על קיום מציאות פשוטה הקודמת למורכב. התורה היא האמצע הפשוט שאינה גשמית, כמו שהתבאר.

התורה - הפשוט האלוקי, שהוא תחילה, כנגד האמצע

